

Zgodovinske stvari.

Tisočletnica smrti papeža Janeza VIII.

15. decembra 1882.

Spisal Ivan Lavrenčič.

Ravno 15. decembra bode vtonilo tisoč let v morji preteklosti, kar je izdihnil plemenito svojo dušo preslavni papež Janez VIII. Pri tej priliki vzbujajo se nam skoro nehoté prijetni spomini, kaj je bil ta velikán apostolu Slovanov Metodiju in kaj jeziku našemu i sploh Slovanstvu.

I to vedeli bomo pravo ceniti, ako se preselimo v duhu v ono dobo.

Znano je namreč, da so pred prihodom bratov solunskih v pokrajinah slovanskih podučevali vzvišeni navek svečeniki nemški i deloma na jugu tudi italijanski; i znano je tudi, da so zgrešili naposled prvi pravi pot, ter se pečali bolj s poslom politikov, nego s poslom misijonarjev — z jedno besedo: bili so prvi faktor, ki je pospeševal frankovsko oblast v Slovenih. To je bolelo naše očete i kneze njihove Rastislava na Moravskem, Svatopluka v Nitri in Kocelja na Blatnem. Zato jim ne zaupajo več, jih zapusté in z veseljem sprejmó in se oklenejo bratov solunskih, ki sta došla k njim leta 863. Ona dva pridobita si kmalu neizvenljivih lavorik bodi-si na polji duševnem, bodi-si na polji svetovnem — po njih širilo in ukoreninilo se je krščanstvo, a oživelo tudi slovstvo slovensko i narodna zavest.

I ravno to je vzbudilo in redilo je nevoljo nemških svečnikov, njihovih biskupov in vladarjev do Slovanov, njihovih knezov, a še bolj do preblagih solunskih bratov. Kjerkoli so zamogli, metali so pušice kaljene v strupu laži v njune poštene, domoljubne prsi. Dolže jú, da kratita njihove pravice, da zapeljujeta ljudstvo i da opravljata službo božjo v jeziku barbarskem. A vrli knezi naši sè sv. bratoma postavijo se jim v bran, ter skušajo doseči pri rimski stolici popolno neodvisnost cerkve od nemških biskupov, dobro vedè, če se jim to posreči, bodo tem lažje otrsli tudi v političnem obziru jarem nemške sužnosti. Cesar so želeli, so tudi deloma dosegli. Rimska stolica, nepristranska mati vseh narodov, usliši njihove prošnje, ter je prava zaščitnica svetim blagovestnikom i Slovanom. To smo dokazali uže v lanskim „Novicah“ (XXXIX. 102, 110, 118. 126, 133). Posveti jú v škofe, ter imenuje Metodija po smrti filozofa Cirila († 869) nadbiskupom metropolije moravsko-panonske, i posebej preslavni Janez VIII. poslanikom svojim za pokrajine slovanske; imenuje ga namreč v svojih listih „episcopus noster Methodius“ — naš škof Metodij in „missus noster, de quo nobis major cura debatur“ — naš poslanec, za katerega moramo še posebno skrbeti.

To redilo je še bolj kačo zavisti v srci nemških biskupov i tudi vladarjev — posebno v srci kralja Ljudevita. Sklenejo ga — Metodija s prestola vreči. V to svrho dolže ga zopet pri stolici rimski, da sega v njihove pravice, da opravlja službo božjo v jeziku barbarskem i da se ne drži obredov rimske cerkve. A ker Rim zavrne njihove pritožbe in brani Metodija, spozbijo se tako daleč, da se vsedejo sami na sodni stol i sodijo svetega apostola kot kacega hudodelnika. Kako surovo so tú ž njim ravnali, pripoveduje nam „panonska legenda“. Njej smemo verjeti, to dokazal je svetu Edwald v „neues Archiv“ itd. in J. Martinov v roko-

pisi, ki se hrani v britiškem muzeji „Revue“ l. 1880., in posebej v knjižici, natisnjeni v Parizi („Novice“ XXXIX. 118). In kako so samovlastno obravnavo sklenili? Popadli so ga, zvezali in tirali daleč tje na Bavarsko, menè, da bode poginil tamkej tuge, lakote in žeje.

Ali glejte! tú oglasi se Rim, tú oglasi se preslavni Janez VIII. Takoj, ko izvé o nečloveškem, surovem početju nemških biskupov, pokliče jih k sodbi; ko pa ne pridejo, pošlje l. 874. svojega poslanca škofa Pavla Jakinskega s posebnimi pooblastili na Nemško in v Panonijo; izroči mu pisma, in sicer na škofa frižinskega Hannona, na nadbiskupa solnograškega Hermanrika in pasovskega Adalvina, kakor tudi na kralja Ljudevita, Karlmana, Svatopluka in Metodija. In kaj veli Janez VIII. v teh listih? Škofom, da imajo takoj izpustiti Metodija, ter da so toliko časa suspendirani od vseh duhovenskih opravil, kolikor časa so zadrževali apostola slovanskega v službi njegovi — to je za cela tri leta. Posebno pa še graja Hermanrika in Hannona; prvega zarad grdega ravnanja z apostolom pred samovlastnim zborom, imel ga je namreč v varstvu, ter pustil ga v najhujši zimi pod milim nebom, izročivši ga snegu in mrazu; da! pretepal bi ga bil s konjskim bičem, da ga niso drugi pregovorili; drugega pa zarad nekanoničnega obnašanja v zboru. Naposled kliče jih še v Rim na odgovor. Ljudevitu pa in Karlmanu naznani, da je metropolija moravsko-panonska podvržena neposrednje naravnost rimski stolici, in da le oni metropolit, ki ga Rim pošlje, sme tamkej zapovedovati — tedaj Metodij. Slednjega pa v svojem listu tolaži in priporoča ga gorko Svatopluku.

(Dalje prihodnjič.)

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Iz sedme seje donesemo tukaj še zanimivi in temeljiti govor gosp. poslanca Kluna, katerega smo uže obljubili. Tako je govoril gosp. Klun o naših šolskih zadevah:

„Slavna gospoda! Za obravnavo proračuna normalno-šolskega zaklada imamo pred seboj dve prikladi: na eni so predlogi deželnega odbora, na eni pa predlogi finančnega odseka, ki se deloma na une opirajo in sklicujejo. Na obeh je kot poročevalec podpisan gosp. poslanec Schrey, in dasiravno se po številkah res prav malo ločita med seboj, je vendar le glavni namen obeh tako različen, da bi človek skoraj ne verjel, da izvirata oba iz enega in istega peresa.

Namen deželnega odbora je bil, nam v svojem predlogu podati pravo podobo našega normalno-šolskega zaklada v prihodnjem letu, kolikor jo je mogel natančno narisati po dosedanjih skušnjah, po prej storjenih sklepih, po dejanskih razmerah itd.

Pa ta podoba našemu finančnemu odseku ni kaj dopadla, in ker je slutil, da bode nam drugim, posebno pa še naši deželi še manj dopadla, ako nam jo v prvotni obliki postavi pred oči, jo je skušal kolikor mogoče olepšati in ji tako obliko dati, da bi se vsaj na prvi pogled ne spodtikali nad njo.

Da to laglje sprevidimo, oglejmo si dotična predloga nekoliko natančneje.

Deželni odbor je sestavil proračun normalno-šolskega zaklada prav po istem formularu in tistih glavnih oddelkih, kakor je bilo to dozda v navadi. V tej obliki se zares tudi najlaglje primerja s prejšnjimi leti,

Zgodovinske stvari.

Tisočletnica

smrti papeža Janeza VIII.

15. decembra 1882.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

navzgor, jel dalje premikati ves do sedaj v strugi ležeč prod; zato bi bilo svetovati, ta dela še le tedaj pričeti, ko bodo Gruberjev kanal, Gradaščica in Mali graben regulirani in bode s tem zagotovljeno, da se bode prod neškodljivo dalje premikal.

Še le potem se bode pokazalo, če bodo sploh in na katerih krajih potrebna daljša reguliranja in zavarovalna dela ob potoku ali na posameznih mestih bregovja.

Ker Švica stopi še le v občini Dobrova na močvirski okraj, zato sem tudi samo za to daljino predlagal ono reguliranje, ki se mi zdi nujno potrebno.

Kar se pa tiče zgoraj ležeče daljine, zdi se mi umestno, da bi se ustanovilo za ta, vsega 16.170 metrov dolgi kos potoka posebno društvo, kateremu bi se zagotovila podpora od dežele in države; to društvo bi dovršilo reguliranje potoka v smislu, ki sem ga naznanil; vendar še le tedaj, ko bode Gruberjev kanal iztrebljen in bodeta Gradaščica in Mali graben regulirana.

Gledé spodnjega, 3270 metrov dolzega kosa potoka, ki teče po močvirji, dovoljujem si z ozirom na projektu pridjane podolžne in počezne profile potoka sledeče opomniti:

Namen projektiranih stavb, ki bi se morale izvršiti, je v tem slučaju edino ta, da se

- a) sedanja najviša voda zniža, in
- b) da se obvarujejo na nekaterih krajih poškodovani bregovi še večega razrušenja.

Prvi namen se doseže, ako se pri Dolinarjevem mlinu v Razorah zidajo mesto sedanjega, 3.80 metra dolzega jezu, ki ne zadostuje za odpeljavo najviše vode, ali na slučaj tudi zraven njega temeljne zatvornice, pri katerih bi višina glavnega praga imela kvoto 304.5, in ki bi imele tri odprtja po 1.3 metra svetlobe. S tem bi se sedanja najviša voda gotovo znižala za 0.8 do 1 metra, kar bi posušilo ves svet, ki leži nad tem krajem.

Ako se bode tudi Gradaščici najviša voda znižala — kar bodem pozneje predlagal — tedaj se bodo tudi popolnoma izsušila zemljišča, ki leže pod mlinom.

Originalno premerjenje vseh vodnih stavb se nahaja v zapisniku, ki je projektu pridjan št. 22 str. 115.

Ker je v tem slučaju dvomljivo, če je mlin zidan po predpisih gosposke, če bi se tedaj ne imel porabiti §. 6. zakona o vodnem pravu, morale bi se najprej dotične pravne razmere konstatirati. Gledé pravega reguliranja potoka sem predlagal, da se naredé trije prekopi in sicer na tistih krajih, kjer so bregovi vsled nerodnosti mejašev uže tako raztrgani, da jih ni mogoče popraviti z navadnimi zavarovalnimi deli.

Ti prekopi imajo dolgost:

Med hektom.	10 do 13	= 100	metrov	dolgosti
"	"	24 do 26	= 150	" "
"	"	28 do 31	= 120	" "

Skupaj tedaj 370 metrov dolgosti.

A meni se zdi, da ni naloga fonda za obdelovanje močvirja, da ni njegova dolžnost, vsem mejašem zavarovati in ohranjevati bregove ob njihovih posestvih, kajti to je nemogoče. Marveč delovalo naj bi se na to, da vsi posestniki svoja zemljišča zavarovajo sami z malimi pleteninami; odbor za obdelovanje močvirja pa bi te naredbe nadzoroval in zraven bi se mu morala dati pravica, prisiliti obotavljajoče se posestnike, da bi morali bregove zavarovati, kjer je potrebno, ali pa slučajno te naredbe izvršiti na njihove stroške.

(Dalje prihodnjič.)

Tako se morajo ukloniti nemški škofje papežu Janezu VIII. i tudi svetna oblast mora dopustiti, da se odsle Metodij prosto suče v metropoliji svoji. To mu dá pogum, novo moč, ter deluje s tolikim vspehom, da postane metropolija moravsko-panonska vzor sednim škofijam; ali še več! delokrog velike nadbiskupije (obsegala je Panonijo, Moravijo in od leta 874. Srbijo) mu je preozek, v svoji gorečnosti in navdušenosti sega še dalje čez njene meje, ter pridobi veri pravi mnogo udov — tudi na Hrvatskem, Slovenskem, Dalmatinskem, Istrijskem in na severu razven Moravske, v Čehih, Poljaki, Rusih.

In glejte! to ni bilo drago cerkveni in svetni oblasti nemški. Boji se za svoj obstanek, za svoje gospodstvo, ter sklone še enkrat napeti vse svoje žile in vreči Metodija s prestola nadbiskupskega. In kaj si izmisli! Toži ga krivoverstva, Grkom vlastnega, namreč: da se izhaja sv. Duh samo od Očeta, ne pa tudi od Sina; in drugič, da opravlja službo božjo še vedno v jeziku barbarskem, in sicer samo zavoljo tega, da prikriva Nemcem svoje zmote. Opiraje se tedaj na te razloge, zahteva, da odstavi Rim Metodija od nadbiskupskega urada. Da bi pa imela pritožba več veljave, pridobi za nakane svoje kneza Svatopluka s tem, da ga preveri, da je duša njegova v veliki nevarnosti pogube, če posluša še dalje svojega nadškofa. Svatopluk, ne vedoč, komu bi verjel, ali svojemu nadbiskupu ali tožnikom njegovim, podpira tožbo grmanskih vladik, ter pošlje l. 879. svojega poslanca, slovenskega duhovnika Janeza Beneškega v Rim, da jo (tožbo) papežu izroči.

Papež zasliši poslanca takoj, ali ne more in noče verjeti, da Metodij drugače uči, nego prava rimska katoliška cerkev. Metodij, ki je zapustil le iz ljubezni do nje in Slovanov sè svojim bratom Cirilom razkolniški Carigrad! On, ki je uže čestokrat dokazal tudi dejanski, da ne drži z Grki in s Fotijem, temveč z Rimom! Da! tega noče in ne more verjeti; vidi se mu, da je pritožbo rodilo le sovraštvo in zavist; zato hoče se prej uveriti, stvar preiskovati in še le potem Metodija obsoditi. V to svrhu pokliče ga v Rim. *)

Dobro vedoč, da bode očistil sebe, a osramotil nasprotnike svoje, podá se Metodij z mirno vestjo na dolgi pot. Spremljajo ga poslanci Svatoplukovi, med njimi Zemizič in najhujši njega nasprotnik, nemški duhovnik Vihing (poslali so ga ž njim škofje nemški, menè, da bode papež Metodija odstavil in njega v škofa posvetil). V Rim prišedši pokloni se takoj papežu, ki ga vzprejme radostnim srcem; čital mu je uže na obličji, da je nedolžen. A da se uveri o tem tudi svet, posebno njega nasprotniki, skliče zbor biskupov in duhovnikov, da stvar preiskuje; zboru predseduje papež Janez VIII. sam. Prečita se prva točka pritožbe, ki dolži Metodija, da moli „Credo“ brez „filioque“. Metodij pripozna to, ali dokaže tudi, da se strinja popolnoma z rimsko cerkvijo, ki še ni vzprejela onega pristavka v svoj „Credo“. Nemški škofje, pravi Metodij, molijo „Vero“ sicer z onim pristavkom, ali on se ne more držati običaja nemških

*) Naslednje čitaš jednako v „Novicah“ XXXIX. 126.

biskupov, temveč držati se hoče in mora vedno običaja biskupa rimskega namestnika Kristusovega; kedar bode tedaj molila rimska cerkev „Credo“ s „filioque“, molil jo bode tudi on sè svečeniki svojimi. Če ga pa dolže nasprotniki zarad tega razkolništva, motijo se jako, kajti on se zлага, kakor v vseh družih veronaukih, tako tudi v nauku o sv. Duhu popolnoma z rimsko cerkvijo, namreč, da se izhaja sv. Duh od Očeta in Sina.

Zbor odobruje in hvali njegovo početje, posebno Janez VIII.; poveljuje Metodija kot še nikedar prej, vsaj to svedoči list, katerega je pisal meseca junija l. 1880. knezu Svatopluku; on piše namreč med drugim: „Ker smo ga našli v vseh cerkvenih naukih pravovernega in cerkvenemu provspehu prijaznega, pošljemo ga zopet, da oskrbuje cerkev, katero smo mu izročili; velimo pa tudi, da ga vzprejmete kot svojega pastirja, z dostojno častjo in radostnim srcem. Tudi ga potrdimo vsled naše nam vlastne oblasti v njegovem nadbiskupskem uradu in zaukažemo, da ostane s pomočjo božjo tudi za naprej v časti svoji; tako sicer, da se gledé cerkvenih opravil ravna po cerkvenih zapovedih in jo oskrbuje pred Bogom, kajti ljudstvo Gospodovo mu je izročeno in on bode dajal odgovor za duše. Velimo tudi, da so našemu uže prej imenovanemu bratu, nadbiskupu vašemu, vdani in v vseh rečeh pokorni vsi mašniki, dijakoni in duhovniki vsake vrste, naj so Slovani, ali katerega družega naroda, da le v vaših deželah bivajo, in sicer tako, da ničesar ne storé brez vednosti njegove. Če bi pa bili uporni in nepokorni in bi se ne hoteli poboljšati, zaukazujemo, da jih preženete iz pokrajin vaših“.

Tako je splavala prva nada nemških biskupov, češ, Metoda bode papež odstavil in Vihinga v nadškofa posvetil, po vodi. Ali mislijo si, Vihing mora biti škof, če ne v Moravi, vsaj v Panoniji, kajti le potem, če se to vresniči, zamore vsaj vprihodnje Vihing Metodija spodriniti. V to svrhu prosijo papeža, da bi posvetil Vihinga v škofa za južne pokrajine moravske Panonije in za pomejne dežele Arnulfove z biskupskim sedežem v Nitri onkraj Donave. Papež usliši sicer njihovo prošnjo, a le zarad tega, ker so bile one pokrajine Metodu po smrti Koceljevi († 877) težko pristopne. Ali posveti ga le pod pogojem, da je pokoren v vseh stvaréh svojemu metropolitu; potem posveti še družega, Metodiju prijaznega v to svrhu, da bi zamogel naš apostelj vprihodnje s tema dvema v Rimu posvečenima škofoma nove vladike za svojo metropolijo prav po svoji volji, brez vsacega vpliva nemških biskupov, posvečevati. Tako je tedaj branil Janez VIII. Metodija pred tujimi navali, a vedel tudi odstraniti vprihodnje slehrno nezgodo.

(Dalje prihodnjič.)

Znanstvene stvari.

Poziv slovenskim pisateljem.

Dne 27. decembra 1882. leta bode minulo šest stolet, odkar je prišla vojvodina kranjska pod preslavno dinastijo habsburško, in dne 11. julija 1883. leta bode Kranjska v navzočnosti svojega preljubljenege vladarja, Njegovega Veličanstva presvetlega cesarja Frana Josipa I. dostojno praznovala šeststoletni spomin tega preimenitnega in za ves narod slovenski prepomenljivega zgodovinskega dejanja.

Matica Slovenska je ukrenila o tej slavnostni priliki dati na svetlo

Spomenik

o šeststoletni zvezi vojvodine kranjske z dinastijo habsburško

ter to knjigo bodoče leto pokloniti Njegovemu Veličanstvu, presvetlemu cesarju Franu Josipu I. o Njegovem bivanji v stolici slovenski Ljubljani in v vojvodini kranjski.

Za tega del podpisani prvosednik Matice Slovenske uljudno vabi vse pisatelje slovenske na delovanje o tem Spomeniku. Osobito dobro došle bodo Matici zgodovinske razprave, dostajajoče se Habsburžanov in naroda slovenskega, a dobro došli bodo Matici tudi poetiški in leposlovni proizvodi, bodi-si v dramatiški, bodi-si v pripovedni ali liriški obliki, samo da so slavnostno priliko v kakoršni koli si bodi zvezi.

Vsi taki doneski naj se blagovoljno pošiljajo prvosedstvu Matice Slovenske

vsaj do 1. aprila 1883. leta.

Pesniki in pisatelji slovenski! Združite se in pomagajte prvemu literarnemu zavodu našemu spodobno praznovati zgodovinsko imenitno narodno in dinastično slavnost ter o tej priliki dostojno poslaviti presvetlega Vladarja našega!

V Ljubljani 19. novembra 1882.

Peter Grasselli,
prvosednik Matici Slovenski.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Patriarhališče, to je, papeževno stanovanje bila je s pričetka velika, toda nepravilno zidana zgradba, katere posamesni deli bili so zidani v raznih časih in stoletjih. Ko so papeži svoj prestol l. 1305. prenesli v Avignon in je tri leta potem razdjal palačo silen požár, pričela je ona razpadati. Sicer dalo jo je več papežev popravljati; dostavljale so se celó tudi nove zidarije, toda: stanovnikov v njej ni bilo, in postala je razvalina. — V 16. stoletji stalo je le še prazno zidovje z razpadajočimi svetišči in odprtimi dvoranami; toda stene kazale so še vedno dragoceni kinč in zlata bliščeče slike, spominjajoče na slavopolne dogodivščine preteklih časov. Sikst V. dal je razvaline odpraviti ter zidati v novem zlogu in mogočni obširnosti sedanjo palačo, določivši jo za stanovanje papežev ter za konzistorijalne in cerkvene zbore. Toda velika oddaljenost od Št. Petra, osamljeni, nekako pusti in tudi nezdravi okraj, — vse to ni priporočevalo Laterana, nasledniki Siksta V. preselili so se v Vatikan, kot poletno rezidenco pa izvolili si bliže ležeči Kvirinal, ki je s svojim jako ugodnim položajem, s prelepimi vrtni in perivoji, ter krasnim daljevidom pravi biser rimskih bivališč.

Kar zadeva najstarejšo zgodovino lateranske cerkve, je o njej manj znanega, kot od vsake druge izmed večih rimskih bazilik. Nobena izmed njih tudi pozneje ni imela tako bitke osode, kot ona. Leta 896. razdjal jo je hud potres. Papež Sergius III. (904—911) sozidal jo je zopet. Leta 1308. pokončal jo je s palačo vred silen požar. Po prizadevanji papeža Klemenca V. vzdignila se je bazilika lepša in krasnejša iz pepela; toda uže l. 1361. bila je zopet po ognju razdjana. „Lateran leži potrta na tleh; Mati vseh cerkva je brez strehe, ter

premoženje, svoj kredit spodkopavati, delavec pride na kant in potegne za sabo vsacega poštenega delavca.

Za povzdigo obrtnijskega stanú se ne smemo vstrahiti nobene žrtve. V ta namen je neobhodno potrebna osnova posilnih zadrug; le po teh se imajo obrtniki združevati in v boji za življenje krepiti. Nad, ki se stavijo v novi obrtnijski red, si ne smemo misliti tako daleč segajočih, toda tudi v nasprotno ne smemo pasti in nameravani prenaredbi odrekati vsako važnost; prenaredba se mora dopolniti sistematično po dolgi vrsti ukrepov socijalnega in gospodarskega obsega.

Poraba vmesnih barantačev ali mešetarjev mora se odpraviti, toraj osnovati se izdelovalne (produktivne) zadruge za medsebojno pripravljane surovine, strojev itd. Po skrbi za mednarodni promet morajo se iskati kraji za prodajo, prometni pripomočki se lajši napraviti. Naglo in cenó pravosodje je za naše gospodarske razmere velike važnosti. Delati je na to, da se malo obrtnijstvo odreši od tlačijoče ga moči bogatinstva, ravno tako se ne sme na strani pustiti rešenje delavskega vprašanja, ki je v tako ozki zvezi s postavodajstvom o uboštvu in domovinski pravici.

Nasvèt levice o prenaredbi nam kaže, koliko zamujenega nam je popraviti, kaže nam najbolje, kako malo se je v zadnjih desetletjih storilo za delavni del našega prebivalstva. Prenaredba, to je, poprava našega obrtnijskega reda je prvi korak za zadržanje še daljšega propada malega obrtnijstva, mora se storiti brez zamude in z vso resnobljostjo. Lepih besedi je naš obrtni stan dosti slišal, meni se zdi, da je uže čas, da te besede postanejo dejanje.“ (Velika pohvala.)

Zgodovinske stvari.

Tisočletnica smrti papeža Janeza VIII. 15. decembra 1882.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje in konec.)

Branil in visoko čislal je pa tudi premili naš jezik. To svedoči uže prej imenovani zbor, v katerem so tožili nemški biskupi Metodija, da oznanuje nebeške resnice in speva sv. mašo vedno v jeziku barbar-skem, le v to svrhu, da prikriva Nemcem svoje vérske zmote. Da ne prikriva nikakoršnih zmot, o tem uveril se je Ivan VIII. uže davno, osobito sedaj v zboru tekočem. Da je pa gledè jezika slovenskega družih in nasprotnih misli, pokazal je s tem, da ga je imenoval jezikom cerkvenim, to je, da je dovolil spevati v njem sveto mašo in oznanovati sveto blagovestje. Pisal je namreč l. 880. knezu Svatopluku i skoro gotovo tudi javno govoril v prej imenovanem zboru sledeče: „Slovanske pismenke, katere je iznašel pokojni modrijan Konstantin, hvalimo jih in dovoljujemo, da se v njih glasé slavospevi in poslavljenja Gospoda, ter zapovedujemo, da se oznanujejo v njem nauki in dela Krista Gospoda našega, kajti ne samó v treh jezikih (namreč hebrejskem, latinskem in grškem) temveč v vseh jezikih Gospoda hvaliti nas sv. pismo spodbuja, ki veli: „Hvalite Gospoda vsi rodovi, hvalite ga vsi narodi!“ In apostoli, sè sv. Duhom napolnjeni, oznanovali so v vseh jezikih velika dela božja. „Tudi zdravi veri in cerkvenemu nauku ne nasprotuje bodi-si, da

se v slovenskem jeziku sv. maša speva, bodi si sv. evangelij čita ali berila novega in starega zakona v dobri prestavi in razlagi, ter opravljajo tudi vse druge cerkvene molitve“.

Ta vest je razveselila gotovo vesoljni tedanji slovanski svet, osobito Metodija in kneza Svatopluka, ter razveseljuje še danes sleherno domoljubno, slovansko srcè. In kaj bi ne! vsaj tolikega odlikovanja, tolike časti ni doslè dosegel še nobeden evropskih jezikov; niti Grman ni Anglež, niti Lah ni Francoz se ne more s tem ponašati, a ponašati se moremo mi, mali, a krepki slovenski rod in z nami mogočno slovansko deblo.

Kaj je pa preslavnega Janeza VIII. nagnilo k temu, da je tako visoko počastil mili naš jezik in ž njim naše pradede in nas? Gotovo na jedni strani kraslota jezika, kojo mu je sv. blagovestnik Metodij dokazal, a tudi sam jo je spoznal po sv. pismu slovanskim in liturgičnih knjigah slovanskih; na drugi strani pa ljubezen njegova do naroda slovanskega in sv. katoliške cerkve. Želel je prvemu in drugi najboljšega prospeha; zato hotel je oboje združiti in zjediniti. Ali kaka vez naj bi oboje zjedini? Kmalu spozna, da jedino le slovanska liturgija, to je, ako vpelje svetinjo naroda — jezik v službo božjo. To tudi stori in reši s tem premnogo Slovanov južnih in severnih nesrečnega razkola; a rešil je pa vse, da se ni posluževal Carigrad zvijač in družih nepoštenih sredstev. Ali dasi ni dosegel svojega preblazega namena kot je želel, vendar so njegove zasluge velike in ne manjša njegova slava v Slovanih; ona pa bode še večja in največja tedaj, ko bodo naši bratje (raztrešeni po ledenih širjavah velike Rusije, po zelenih livadah Srbije, Moldave, Valahije, Bosne itd.) spoznali svoje zmote in se povrnili v naročje sv. katoliške cerkve. Bog daj, da bi se to kmalu vresničilo! Da se pa bode, porok nam so premnogi starejši in novejši dogodki v zgodovini slovanski, osobito pa drugi Janez VIII., sedanji namestnik Kristov Leo XIII., ki za trdno misli, da je Slovanom očividno v bodočnosti pridržana posebna važnost tudi v pogledu strogo vérskem, ne samo med evropskimi, marveč tudi med azijskimi narodi, ter da se nadja, da se bode poslužil Gospod tega naroda za večjo slavo svoje cerkve.

Dostavek.

Zeló radi bi pri tej priliki o slavnem Janezu VIII. in Slovenih kaj novega čitateljem „Novic“ doslè znane povedali; ali pri najboljši volji nam ni mogoče, ker nam je nepristopen glavni izvor — arhiv rimskih papežev. Menili smo, da nam vedó o njem i v Slovenih več povedati latinski biografi papežev, a varali smo se; Cave in Pagij pišeta sicer, da se je porodil v Rimu in da mu je bil oče častnik, ter kaj je on bil Frankom, Nemcem, Lahom, a o Slovenih molčita. Anastazij pa imenuje ga jedva. Zato prisiljeni smo bili, ako smo se hoteli vsaj nekoliko spominjati Slovanom prijaznega papeža, še jedenkrat kratko ponoviti to, kar je svetu o njem i Slovanih uže znano. Večna mu hvala in spomin!

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Lateranski palači in trgu počez stojí z ogla v ogel velika zgradba. To je samostan čč. gg. oo. Passionistov,